

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstr. 59, wormerveer

adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

J. BOUMA — LOOSDRECHT

AANVAARDEN

**Daarom,
aanvaardt elkander, zoals
ook Christus
ons aanvaard heeft
tot heerlijkheid Gods.**

Rom. 15 : 7.

Op deze aansporing lijkt het betoog van de apostel Paulus uit te lopen. „Aanvaardt elkaar, zoals ook Christus ons aanvaard heeft.” Paulus heeft het in hoofdstuk 14 en 15 van de brief aan de Romeinen over de zwakken en de sterken in de gemeente.

De zwakken, dat zijn die gemeentelieden, die geen vlees eten, geen wijn drinken en die bepaalde dagen in ere houden terwijl de sterke er geen punt van maakt of iemand vlees eet dan wel wijn drinkt of bepaalde dagen in ere houdt.

Op zich stoot de apostel zich niet aan het feit dat er in de gemeente zwakke en sterke broeders (en zusters) zijn. Beiden immers, zwakken en sterken, houden aan hun standpunt vast om de Here en beiden kunnen ze de Here danken. Wat Paulus wel bezighoudt is, dat bepaalde gewoonten of gebruiken gevoelig zijn komen te liggen vanwege de houding die broeders tegenover elkaar hebben aangenomen. Er is sprake van een spanning die tussen broeders is

opgeroepen vanwege gevoeligheden. Dat laatste moeten we wel in het oog houden. In het spanningsveld tussen zwak en sterk gaat het om gevoeligheden (hoofdstuk 15 : 1), over dingen waar de één over valt terwijl de ander er gemakkelijk over heen hobbelt. Het gaat om gevoeligheden die verwijdering brengen tussen gemeentelieden. Daarom moeten we over deze dingen ook niet heenwalsen, maar er mee leren om te gaan op de wijze, die de apostel ons voorhoudt: Aanvaardt elkander. Verschillende malen keert deze aansporing terug.

Over de achtergrond van deze spanning in de gemeente zegt de apostel niet veel. Het vertelt niet waarom sommigen geen vlees eten en geen wijn drinken en waarom anderen daar geen probleem van maken. Hij zegt ook niet om wat voor soort dagen het gaat waar sommigen aan hechten.

Wel geeft hij, tot een paar keer toe zelfs, een typering van de houding van de verschillende broeders. Zij, die geen drukte maken over eten en drinken, de sterken dus, hebben minachting voor hun broeders, die geen vlees eten en geen wijn drinken. En door het wel te doen geven de sterken aanstoot. De zwakken op hun beurt veroordelen de sterken omdat zij wel vlees eten en wijn drinken. Minachting typeert de houding van de sterke tegenover de zwakke terwijl veroordeling van de sterke, de houding van de zwakke typeert. Hoe komt de sterke er toe om de zwakke te minachten en waarom veroordeelt de zwakke zijn sterke broeder?

De zwakke broeders kunnen we typeren als een man met een wat al te nauwgezet geweten. Die daardoor wat angstvallig zijn weg gaat in de gemeente. Hij is te gewetensvol en beroept zich voortdurend op dat geweten omdat anderen naar zijn gevoel op bepaalde punten tegen het Woord van God ingaan.

Mensen met zo'n nauwgezet geweten hebben nogal eens de neiging om broeders, die er anders over denken, te veroordelen. Toch moeten we dan bedenken, dat ons geweten niet altijd het laatste woord heeft. Ons geweten kan ook wel eens te krampachtig zijn afgesteld. Daarom moeten we ook steeds bereid zijn dat geweten te laten corrigeren door het Woord van God waarop, voor een christen, het geweten is afgestemd. Zoals we ook regelmatig ons horloge, wanneer het voor of achter loopt, moeten bijstellen op radiotijd.

Hoe typeren we de sterke. De sterke broeder is een man, die vanwege zijn principiële gelijk, (hfdst. 14 : 14), hoogmoedig dreigt te worden. De sterke is meestal wat ruimer van geweten, er kan al gauw wat mee door, maar tegelijk heeft de sterke de neiging om op de zwakke neer te kijken vanwege diens standpunt. Hij minacht de zwakke, nog sterker vertaald, de sterke vindt de zwakke een grote nul, een kleinzichtige geval. En tot deze mensen, die zo minachtend denken over hun broeders, zegt de apostel: „Aanvaardt de zwakke in het geloof, maar niet om overweging te beoordelen” (14 : 1).

Wij hebben de neiging om te denken, wanneer dit woord tegen de sterken gezegd wordt, dat zij altijd aan de grillen van de zwakke broeders moeten tegemoet komen. Per definitie zou dit woord van de apostel een nederlaag voor de sterke betekenen. Daarom hoor je die sterken nogal eens mopperen op de zwakke: „Zo komen we nooit verder in de gemeente, er verandert nooit eens wat bij ons, die zwakken kunnen zo steeds alles tegenhouden.”

Uit wat de apostel schrijft krijgen we ook een indruk van de tactiek die zwakken en sterken voeren om hun gelijk te krijgen. De zwakken trekken zich terug in een principiële fort en staan weinig open voor discussie. En vanuit deze positie houden ze de sterke voortdurend hun gelijk voor, en veroordelen zij hun broeder die er anders over denkt.

De sterke daarentegen is aldoor maar bezig om de zwakke met argumenten over de streep te trekken. In vers 1 van hfdst. 14 wijst de apostel deze houding van de sterke af, wanneer hij zegt: „Aanvaardt de zwakke in het geloof, maar niet om overweging te beoordelen.” Ook al is Paulus het niet eens met het standpunt van de zwakken, omdat zij te weinig oog hebben en niet durven te genieten van de vrijheid, die ze in Christus hebben gekregen, toch vermaant hij de sterken om de zwakke broeders te aanvaarden. Maar niet om te oordelen over hun bedenkingen. Ze moeten niet op de zwakke broeders losstormen om hen van de sokken te praten.

In hoofdstuk 15 : 1 laat Paulus zien hoe het wel moet. De sterken

moeten de gevoeligheden van de zwakken verdragen. Dat is meer dan dulden. Ik zou het veel positiever willen omschrijven: „ik ga helpen meedragen, ik zet samen met mijn broeder mijn schouder onder zijn gevoeligheden en samen dragen we die.” Wij houden rekening met de zwakke en zijn hem tot een voet en een hand.

Zulke gevoeligheden krijg je immers de wereld niet uit door te blijven drammen en aan de andere kant: dat „principiële” gepraat snijdt ook niet altijd hout. Daarom snijdt het mes van de apostel naar twee kanten toe. Bij de sterken moet die hoogmoedige en zelfverzekerde houding er van af en de zwakke moet afleren om steeds maar gelijk te willen hebben. Overigens de gevoeligheden, die zo'n spanning oproepen tussen broeders moeten niet het gemeentelven gaan beheersen. Dat is het niet waard.

„Want”, zegt de apostel (14 : 7), „het Koninkrijk Gods bestaat niet in eten en drinken, maar in rechtvaardigheid, vrede en blijdschap door de Heilige Geest.” Hoofdzaken en bijzaken moeten in een gemeentelijke (en tussen gemeentelijke) discussie gescheiden kunnen worden.

Hoe gevoelig dingen soms ook liggen, hoe gemakkelijk wederzijdse irritaties naar boven komen, vergeet nooit, dat het Koninkrijk van God daar niet in opgaat.

Het Koninkrijk Gods is gegrond in rechtvaardigheid, vrede en blijdschap door de Heilige Geest.

Niet de geest van deze wereld heeft

in dit nummer

- 137 Ds J. Bouma,
Aanvaarden
- 138 Drs H. de Jong,
Iets over antithese (1)
- 139 T. Hoekstra,
Beoordeling van literatuur (2)
- 140 D. W. L. Milo,
Van hongerdoek tot smartlap
- 141 Ds M. R. van den Berg,
Jeremia (Bijbelstudie)
- 142 P. C. van Wijk,
Terloops ...

het voor het zeggen in de gemeente, de geest die maakt dat broeders met rooie koppen tegenover elkaar kunnen staan, maar de Geest van God die de onderlinge verhoudingen binnen de gemeente zuiver maakt.

Daarbij verwijst de apostel ons naar het Hoofd van de gemeente, onze Here Jezus, die zichzelf niet gezocht heeft. Hij heeft de ander gezocht en terwille van ons smaad moeten dragen. En wat is déze weg, die Jezus gegaan is, op een voor ons ongelofelijke manier gezegend. Ons zelf verloochen, uit het eigen belang zoeken, het lijkt voor mensen vaak een vernederende weg, maar wel een weg die Gods Woord ons wijst, de weg naar de verhoging, de weg naar het Rijk van Christus.

En dan bidt de apostel ons toe: „God nu, die de bron is van alle geduld en vertroosting, geve u eenheid van gevoelen onder elkaar naar het voorbeeld van Christus Jezus.”

In de gemeente kijken we dezelfde kant uit. We staan niet met de rug naar elkaar. We gaan samen op weg. En dan kan het best zo zijn dat het tempo voor allen niet gelijk zal liggen. Maar het zou toch dwaas zijn, dat we ruzie maken, omdat de

één wat moeizaam kan meekomen en zich daarom ergert aan het tempo van de ander.

Ik denk dat, wanneer we over de eindstreep zijn gekomen, we elkaar dan met schaamrode kaken zouden aankijken en zeggen: wat is het toch erg dat we zo lelijk tegen elkaar gedaan hebben, terwijl onze hemelse Vader ons beiden liefheeft. Wanneer we echter leven vanuit het geloof dat Christus ons aanvaard heeft, wanneer we ons niet meer laten voorstaan op het zwak-zijn of sterk-zijn, dan lost ook de spanning tussen sterk en zwak zich als van zelf op. Dat klinkt ongelooftwaardig, maar het is waar. De spanning heft zich zelf op, de tegenstellingen worden achterhaald, wanneer we leven naar dit woord van de apostel.

En dan is er ook echt groei in de gemeente, dan is er werkelijk vooruitgang, omdat we geleerd hebben samen onze schouders te zetten onder de gevoeligheden van de zwakken onder ons.

Aanvaardt elkaar, zoals ook Christus ons aanvaard heeft tot heerlijkheid Gods.

Hem nu, onze God en Vader, zij de heerlijkheid in de gemeente en in Christus Jezus.

ten tussen u en de vrouw, en tussen uw zaad en haar zaad; dit zal u de kop vermorzelen en gij zult het de hiel vermorzelen.” Inderdaad is het niet noemen van deze tekst opzet van mijn kant. Want wel-is-waar gaat 't in dit woord over antithese, maar niet over die tussen mensen. Het gaat hier om de tegenstelling tussen de slang en de mens, de duivel en de mensheid. De Here God heeft van zich uit nooit enig mens op de kant van de duivel gezet. Hij heeft integendeel het hele mensengeslacht door deze gestelde vijandschap uit de klauwen van de duivel willen redden. Dat achteraf de duivel 'zaad' gewonnen heeft onder de uit vrouwen geborenen is weliswaar aangeduid in Gen. 3:15, maar de eerst bedoelde tegenstelling is zeer duidelijk die tussen slang en vrouw. Helaas is later deze tegenstelling óók een tegenstelling tussen mensen onderling geworden. Maar Gods bedoeling was dat niet. Het is er helaas van gekomen in de geschiedenis. Daarom geloof ik dat 't niet toevallig is, dat we meer aan het **eind** dan aan het **begin** van de Bijbel moeten zijn, om van deze antithese tussen de **mensen** te vernemen. Zij is meer conclusie dan premisse.

Van hieruit zou ik ook een vraag hebben aan Abraham Kuyper en in iedere geval aan zijn volgelingen: Hebt u de antithese niet te gemakkelijk als een vóór-gegeven gehanteerd? Bent u er niet te gemakkelijk van **uitgegaan**? In plaats van er u door de praktijk toe te laten leiden? Mogen wij niet altijd weer opnieuw beginnen vanuit Gods algemene menselijkheid? Dus bij Joh. 3:16: „Alzo lief heeft God de wereld gehad...”, wel wetend en er ook rekening mee houdend dat dit evangelie **aan het eind** zegt: „Niet voor de wereld bid Ik u, maar voor degenen die Gij Mij (uit de wereld) gegeven hebt...” (Joh. 17:9). Er is, dunkt me, profetisch inzicht voor nodig om het tijdstip te beproeven waarop je weer met de klarenstoot van Gods liefde-voor-Allen mag starten, vergetende hetgeen achter ligt. Antithese — ja dus, maar niet als vóór-gegeven.

Karl Barth

Nu is in later tijd **Karl Barth** gekomen en hij heeft op de hele antithese-gedachte indringende kritiek geleverd. Hij heeft gewezen op het gevaar van de vereenzelving. Dat we dus gemakkelijk een is-gelijktaken gingen zetten tussen Gods zaak en de onze.

Deze kritiek kan ten goede gebruikt worden, in die zin dat wij er de antithese steeds door laten zuiveren. Want inderdaad ligt 't gevaar van de vereenzelving vlak voor de deur. Ik denk hier aan wat we lezen in **Jozua 5:13 v.v.**, van die man, die vorst van het heer des HEREN, die met uitgetrokken zwaard vóór Jozua staat. Jozua, vol van zijn oorlog met de inwoners van Kanaän, stelt de begrijpelijke vraag: behoort gij tot ons of tot

onze tegenstanders? en krijgt terug: neen... Wij krijgen er niet goed hoogte van, wat deze bovenmenselijke gestalte nu precies wil, maar Hij zegt tot Jozua: doe uw schoenen van uw voeten, want de plaats waarop gij staat, is heilig. Het is eigenlijk een vreemd stukje, maar juist in die vreemde stukjes is de Bijbel vaak zo ontzettend bijbels. God de HERE die vóór en na (hfdst. 5 en 6) aan de kant van Jozua strijdt, stelt zich hier tegenover hem op en zegt: jouw strijd hängt wel samen, maar valt niet samen met de mijne. Het is immers niet in overeenstemming met de stijl van zijn handelen dat God er-gens, zoals hier over de Kanaänieten, met zijn oordeel komt, nog voordat Hij er met zijn genade geweest is (vgl. Matth. 11:20-24).

Hier wordt dus m.i. de antithese **gezuiverd**. En dat moet het herhaaldelijk gebeuren, want onze 'oorlogen des HEREN' zijn niet zomaar vanzelf heilig. In plaats van de schoenen van onze voeten te doen, houden wij vaak de klompen aan onze poten.

Maar Karl Barth heeft zijn kritiek niet geleverd om de antithese te zuiveren. Veelmeer om haar op te heffen. Dat heeft hij trouwens op 'n eigenaardige wijze gedaan, door haar te **verticaliseren** en daardoor, meende hij, te **radicaliseren**. De antithese verticaliseerde hij tot een tegenstelling tussen God en mens. Dat leek inderdaad veel geestelijker dan de antithese tussen gelovig en ongelovig. Maar de soep werd toch niet zo heet gegeten als ze werd opgediend, want in **Christus** werd die antithese tussen God en mens tegelijk gesteld en opgeheven. Daarmee werd de antithese tot een denk-ding; de werkelijkheid werd er niet langer echt door beïnvloed. En zeker de politieke werkelijkheid niet. Als de mens in Christus tegelijk verworpen en verkoren is, dan wordt alleen dat laatste woord 'verkoren' onthouden, want dat telt uiteindelijk. En zo is dan ook het front dat door de wereld loopt (en altijd weer opnieuw loopt) tussen gelovig en ongelovig doorbroken. Geen wonder dat we in het politieke Nederland van na de tweede wereldoorlog, toen de ideeën van Barth hier gerijpt waren, de **Doorbraak** hebben beleefd: het opgeven van de confessioneel bepaalde politieke opstelling.

Het is tegenwoordig onder ons mode om over Karl Barth tamelijk positief te spreken. Dat is wel begrijpelijk als je let op de ontwikkelingen na hem. Teruggrijpen op hem lijkt een orthodox gebaar. Het is ook behoudend. Je kunt het vergelijken met de waardering onder gereformeerden voor Willem Drees, de vroegere politieke tegenstander. Maar deze nieuwe taxaties zijn toch meer blijken van **gradueel** dan van **principieel** denken.

Principieel gesproken moeten we blijven zeggen dat Karl Barth een volstrekt heilloze wending aan het theologisch denken gegeven heeft.

H. DE JONG — AMSTERDAM

Iets over antithese (1)

Abraham Kuyper

Volgens eerder gedane belofte — verleden december alweer — zou ik nog wat verder hardop nadenken over de materialistische bijbel-uitleg, die tegenwoordig zo van zich doet spreken. Men vindt deze manier van Bijbel-benadering bij de mensen van de beweging 'Christenen voor het socialisme'. Met één van hen, ds Rochus Zuurmond, was ik vorig najaar in gesprek, in ons blad.

Eigenlijk ontmoeten wij in dit denken een nieuwe **antithese**-theologie en -politiek en ik stel me in dit artikel ten doel uit te leggen wat ik hiermee wil aanduiden.

Antithese — het is bijna een vergeten woord. Maar voor wie enigszins thuis is in de geschiedenis, is de naam van **Abraham Kuyper** hieraan verbonden. Hij was het die er de ogen voor opende dat de politieke beschouwingen ter linker- en ter rechterzijde beheerst worden door tegengestelde uitgangspunten. Afzonderlijke politieke opstelling en organiseren van de christenen vloeide hieruit noodzakelijkerwijze voort. Zo was Kuyper's gedachte en daarnaar heeft hij ook gehandeld. Hij is er bijna om dood gehoond. Toch was wat hij zei bijbels. Ik

haal ten bewijze twee teksten aan, één uit het slot van het Oude Testament en één uit het slot van het Nieuwe. **Maleachi 3:18**: „Dan zult gij tot inkeer komen en het onderscheid zien tussen de rechtvaardige en de goddeloze; tussen wie God dient en wie Hem niet dient.” En **Openb. 22:11**: „Wie onrecht doet, hij doe nog meer onrecht; wie vuil is, hij worde nog vuiler; wie rechtvaardig is, hij bewijze nog meer rechtvaardigheid; wie heilig is, hij worde nog meer geheiligd.” In deze woorden wordt duidelijk een verschil, zelfs een tegenstelling, ja zelfs een groeiende tegenstelling (de letterlijke betekenis van het woord 'antithese') openbaar tussen gelovig en ongelovig in de wereld. Misschien verbaast het iemand dat ik in dit verband niet aankom met de tekst die altijd weer te berde gebracht werd als het over de antithese ging, namelijk **Gen. 3:15**, dat woord aan het begin van de Bijbel: „En Ik zal vijandschap zet-

Klaas Schilder had daarin gelijk en krijgt daarin ook nog steeds meer gelijk. De theologie van Karl Barth heeft zichzelf verstaan als een theologie 'zwischen den Zeiten', tussen de tijden, en dat is precies raak gekenschetst. Karl Barth heeft een theologie gemaakt voor tussen de tijden, voor tussen de getijden, voor het ondeelbare ogenblik tussen eb en vloed, de eb van het verdwijnende christendom en de vloed van de opkomende secularisatie. Nu dat moment is gepasseerd en de vloed krachtig komt opzetten, beseffen wij hoe onhoudbaar Barth's positie is, hoe krachteloos zijn luchtsprong was, toen hij de antithese verticaal overeind zette en haar zo meende te radicaliseren.

De nieuwe antithese

Want in een leven vol tegenstellingen en in een tijd waarin deze polariserend worden aangescherpt, laat zich de antithese natuurlijk niet aan de kant drukken. En deze is dan ook teruggekeerd. In een nieuwe vorm, in een gesecculariseerde gestalte. Er is nu niets verticaals meer aan. De antithese is zo plat als een cent geworden, materialistisch. En ze heet: klassen-strijd. Het frappante is dat deze klassen-strijd als nieuwe antithese 't christelijk erf wordt binnengedragen door theologen die stuk voor stuk zeggen bij Barth vandaan te komen. Althans in Nederland is dat zo. Wij moeten hen daarin ook wel geloven. Maar zo wordt wel iets van het

mislukken van Barth's theologie tragisch onthuld. Want wat begonnen is als een titanische kritiek („senkrecht von Oben") op de vereenzelving, loopt nu uit op een vereenzelving die zijn weerga niet kent: God en zijn evangelie opgesloten in de wereldse strijd der klassen, via het bijbelse gegeven dat God de God der armen is.

Onderken in deze ontwikkeling de toeleg van de boze. Eerst heeft hij Gods volk door middel van het barthianisme ontwend aan de antithese-gedachte. Een geest van synthese en samendoen is daarvoor in de plaats gekomen. Nu deze synthese is uitgelopen op kleurloosheid en verdoezeling, groeit onder de jongeren een bereidheid tot een weer omhoog heffen van de antithese. Want de antithese is reëler dan de synthese, sluit meer aan bij de werkelijkheidsbeleving van vandaag. Het motief van kleur bekennen is zeer populair. Alleen, de nieuwe antithese is nu niet meer de bijbelse. Ze is afgeplat, vermagerd en verwrongen tot de tegenstelling tussen arm en rijk in de materialistische zin van het woord. Ontzettend, wat knap van de grote tegenstander!

En de grote vraag wordt nu: hoe doorzuiveren wij opnieuw deze nieuwe antithese. Want dat er bij alle verwringing toch een bijbelse kern van waarheid steekt, in deze nieuwe antithese, staat voor mij vast. Maar wij moeten die kern onder veel vandaan halen. Daarover een volgende keer.

pastorale notities

Ik ga naar de kerk om de Heer te ontmoeten. Maar je kunt beter niet elke zondag gaan, want dan wordt het sleur. Dat zei mij grootvader indertijd ook al, toen er plannen waren om vaker avondmaal te vieren. Het moet iets bizonders blijven. Je hebt hier ook iemand, die gaat alleen op oudejaarsavond naar de kerk, maar hij slaat nogal eens een jaar over, anders wordt het weer zo'n gewoonte.

Ik ben nu naar de kerk gegaan, omdat ik er behoefte aan had. Maar de preek, dat is het niet. Deze dominee ligt mij niet zo. Ik moet zeggen, hij heeft wel een actueel onderwerp, hij bedoelt het goed en hij doet zijn best, hij zegt diepe gedachten. Hij praat aarzelend. Hij geeft toe, dat hij het ook niet zo precies meer weet. Hij vraagt ons, of wij met hem meedenken willen en om dan ons denken op weg te helpen, zal hij een woord aanreiken dat hij, naar zijn zeggen, ergens in de bijbel gevonden heeft en waar wij misschien mee uit de voeten

kunnen. Al met al is die preek natuurlijk niet de ontmoeting, waarvoor ik kwam. De dienst van de tafel, dat begint er meer op te lijken. Ergens ontmoet je daarin toch de Heer. Maar het wordt niet, wat ik ervan verwachtte. Gelukkig voelt de dominee dat ook aan.

Hij zegt, dat we de Heer ontmoeten, als we elkaar ontmoeten.

Hij stelt voor, dat we allemaal gaan staan en onze burens aan tafel de hand geven en dan vriendelijk tegen ze lachen. Dit moeten we nu spontaan gaan doen, zegt hij. Dat spontane begrijp ik niet goed, want hij heeft eerst zijn opdracht gegeven. Het komt bij mij niet over. Ik denk, dat ik de Heer eens ga ontmoeten als het mooi weer wordt; in de natuur.

—o—

Er waren twee mensen, die de Here Jezus ontmoetten. Hij liep met hen op, Hij ging mee naar binnen in hun huis, Hij brak het brood en reikte het hun toe. Die twee mensen spraken daarover toen zij terugliepen naar Jeruzalem en ze waren het erover eens, wát het hoogtepunt was van die dag. Niet dat ze de Here ontmoet hadden; niet dat ze met Hem gegeten hadden, maar dat Hij hun de Schriften geopend had. Toen stond ons hart in vuur en vlam, zeiden ze tot elkaar.

A. H. Algra, Sliedrecht

T. HOEKSTRA — ZWOLLE

Beoordeling van literatuur (2)

Wat en hoe?

In feite gaat het bij de beoordeling van een literair werk om de vraag: Wat staat er, en hoe staat het er? Met andere woorden: welke ideeën vinden wij erin en op welke wijze zijn die verwerkt? Die twee vragen horen onlosmakelijk bij elkaar. Het gaat niet alleen om de gedachten, dan zouden wij beter een filosofisch werk kunnen lezen. Maar ook een fraaie vorm maakt een werk niet waardevol, als er niet iets achter zit dat de moeite waard is. Laat ik het illustreren met twee voorbeelden.

Het reine hartje en de blanke tandjes

*Er lag een nijlpaard aan het strand.
Dat poetste zijn tanden met het zand.
O meisje, dat jouw hart zo rein
Als 's nijlpaards tanden moge zijn!*

Commentaar: een uitstekende grondgedachte maar de vorm is een flop.

Tollens kon het beter. Ik citeer uit: „Op de eerste tand van mijn jongste zootje”.

*Triomf, triomf! Hef aan mijn luit,
Want moeder zegt: de tand is uit!
Laat dreunen nu de wanden!
Eerst gaf Gods gunst het lieve wicht
Den adem en het levenslicht,
Nu geeft zij 't wichtje tanden.*

*Triomf, triomf! God dank ervoor,
Want moeder zegt: de tand is door!
Nu lof en lied verheven!
Geluk nu kind, met snaar en zang!
Besteed het wel, bewaar het lang.
Wat u Gods gunst wil geven.*

*Bewaar het lang, besteed het wel:
Een goed gebruik is Gods bevel:
Laat u dat voorschrift leiden;
Houd, u ten nut en Hem ten dank,
De tandjes rein en 't zieltje blank;
Zo knagen geen van beiden.*

(en wat daar verder volgt!)

Commentaar: dicht-technisch gezien zit het niet slecht in elkaar, maar de vorm staat in géén verhouding tot het toch niet zo indrukwekkende gebeuren: het dóórbreken van het eerste tandje. De toepassing in de derde strofe is eerder lachwekkend dan stichtelijk, het zieltje is er aan de haren bijgesleept (excuseert u de beeldspraak!).

Eenzijdige beoordeling

Beide kanten van de zaak, het wát en het hóe, moeten bij een beoordeling betrokken worden. Maar ál te gauw is men geneigd het verband uit het oog te verliezen en slechts aan één van beide aspecten de volle aandacht te schenken. Merkwaardig genoeg let men in gereformeerde kringen bij een áfwijzend oordeel hoofdzakelijk op dat hóe, dus de wijze van beschrijving en de woordkeus. De positieve waardering van een roman, verhaal of gedicht berust vaak vooral op het wát: men vindt er goede gedachten in, stichtelijke of leerzame.

Bijbelse normen?

Kortgeleden las ik in de krant dat in een bepaalde plaats SGP-leden van het gemeentebestuur de Openbare Bibliotheek willen zuiveren van boeken die zedenbedervend en godslasterlijk zijn. Er is een tekening verschenen waarop zo'n keurmeester door de bibliotheek gaat: de afgekeurde boeken komen in een kruiwagen; waar hij geweest is, zijn de planken leeg! Ik citeer een uitspraak van een SGP-statenlid: „De normen zullen getoetst worden aan Gods woord en wet en wat daarmee strijdig is, zal door ons worden afgewezen”. Dat klinkt duidelijk en eenvoudig! De grote moeilijkheid is alleen dat die „normen” gewoonlijk alleen door de criticus, de keurmeester, worden vastgesteld: hij méént dat zijn normen overeenstemmen met de bijbel. Anderen kunnen op grond van diezelfde bijbel een heel andere mening hebben; ik hoef

alleen maar te verwijzen naar de verschillen van inzicht over „zondagsheiliging”.

Godslasterlijke taal ?

Bij „godslastering” denkt men in het algemeen aan de bekende Nederlandse vloek. Maar men kan niet een boek afkeuren, alléén op grond van het feit dat er zo’n vloek in voorkomt! Ook in de bijbel kom je zulke uitdrukkingen tegen: „Zo doe mij de Here, ja nog erger!” Wie, na goede bestudering, aantoonde dat een boek inderdaad opzettelijk de naam van God lastert, heeft gelijk, als hij dat boek verwerpelijk acht. Ik geloof dat wij gereformeerden wel eens wat voorzichtiger met dat negatieve oordeel mogen zijn.

Mijn ervaring is dat christenen ook door bepaalde literatuur geïrriteerd kunnen worden doordat die hen in feite confronteert met henzelf. Wij horen niet graag dat wij het risico lopen dat op ons van toepassing is Romeinen 2: 24: om úwentswil wordt de naam van God gelasterd!

De simpelheid bereikt helemaal haar toppunt, als de vloeken doorgekrast worden, waarna het boek wél aanvaardbaar wordt geacht. Alsof het nu wél in overeenstemming met „de bijbelse normen” is!

Zedenbederf ?

Ook als men „zedebederf” als criterium gaat hanteren, wordt dat een hachelijke zaak. Bepaalde erotisch gekleurde scènes hoeven op zichzelf helemaal niet zedenbedervend te zijn. Misschien zou men er zelfs in menige bedstee nog een voorbeeld aan kunnen nemen. Ik moet eerlijk bekennen dat ik huiverig ben voor dit soort benadering van literatuur. Het is bovendien zeer waarschijnlijk dat een heel ánder soort zedenbederf niet wordt opgemerkt en dat te vinden is in de vele prullerige lectuur die ook in christelijke kring gelezen wordt: doktormannetjes en de zoete verhalen in de trant van Courts Mahler.

Over de gedachtenwereld die achter boeken als van Sartre, Camus en Brecht zit, hoeven we dan helemaal niet te praten!

Nee, het is een slechte zaak, als boeken worden afgewezen, alleen op grond van het feit dat er beschrijvingen in voorkomen van zonden tegen twee van de tien geboden!

Maar zo iemand als Jan Wolkers is toch een viezerik ?

Ik heb bezwaar tegen de wijze waarop de sexualiteit in sommige van de boeken van Wolkers is verwerkt. Niet omdat die „sex” op zichzelf verkeerd is, maar de wijze van beschrijving is soms mensonterend. Ik noem maar weer Wolkers, want ook wie nooit iets van hem gelezen heeft, kent zijn naam. Zelfs zuiver literair gezien, is die sexualiteit niet functioneel. Dat is m.i. bij voorbeeld het geval in Turks Fruit.

Het is evenwel onjuist een schrijver vanwege bepaalde passages een sadist of viezerik te noemen. Wolkers geeft ons soms een kijk op de mens die ons huiveren doet, die ons met afschuw vervult, en die ons kan confronteren met onszelf. Het kan ons vergaan als zijn vader die in „Terug naar Oegstgeest” zegt dat hij in de boeken van zijn zoon „verrassend veel herkent” van zichzelf en zijn vrouw!

De bijbel als voorbeeld !

Er staat niet alleen van alles in de bijbel dat

D. W. L. MILO — DALMALLY

Van hongerdoek tot smartlap

Ieder kent vandaag het woord smartlap. Het wordt immers gebruikt voor een sentimenteel liedje. Een gedicht, een verhaaltje, dat zo aandoenlijk is dat niemand het meer serieus neemt, wordt smartlap genoemd; vooral wanneer het bovendien populair geworden is en zodoende de slechte smaak van de massa verraaft. Maar u, die zo precies weet wat een smartlap is, kunt u misschien ook zeggen of zo’n lap gewassen en gestreken kan worden? Wat zegt u? Spreken we over een figuurlijke lap?

Als u het Van Dale zou vragen, dan kon hij u (in zijn achtste druk) het antwoord niet geven. Daarom moeten we samen maar eens verder zoeken. Misschien vinden we wel iets van droefheid-naar-God en droefheid-naar-de-wereld, om een statenvertaling-term te gebruiken.

Een aantal jaren geleden bezochten we een der Utrechtse musea. En daar, bij een indrukwekkende verzameling oude pierementen, draaiorgels zagezegd, troffen we voor het eerst een smartlap aan. Dat was een grote geborduurde doek die — aan een draaiorgel gehangen — in een aantal tafelen een smartelijke geschiedenis uitbeelde, waarover het orgel zijn klanken uitgoot. Ineens werd de betekenis van de smartlap duidelijk: een zichtbaar verhaal, een drama dat in liedvorm werd doorgegeven. Een stukje historie uit de tijd van minstrelen en barden, een boek-der-leken uit vooralfabetische tijden. En de vraag, of zo’n lap gewassen en gestreken kan worden, was hiermee beantwoord, voorlopig.

Een der oudste schrijvers uit de Duitse literatuur was Hans Sachs, de schoenmaker-dichter. Zijn korte biografie luidde: „Hans Sachs war Schuhmacher und Poët dazu.” Deze Hans Sachs (1494-1576) schreef eens over „am hungertuch sich nehen” en ook „am Hungertuch nagen”, in de betekenis van gebrek lijden, op een houtje bijten. En daar komt de naam hongerdoek ter sprake — een naam trouwens,

wij NIET mogen! De bijbel is het richtsnoer voor ons leven. Het is logisch dat dit niet alleen geldt voor de boodschap van de bijbel, maar ook voor de vorm waarin de bijbel dit brengt. Het Hooglied is een prachtig voorbeeld van een liefdeslied. Maar daarin worden de zaken wél bij name genoemd: „Ik zocht des nachts op mijn legerstede hem die mijn hart bemint”. Zij verwacht hem dus in haar bed aan te treffen! En ook haar schoonheid wordt genoemd: haar borsten, de welvingen van haar heupen, haar navel, zelfs haar schoot! Waarom zou dan een verhaal moeten eindigen bij: Toen vonden hun lippen elkander! Als Wolkers op die wijze de liefde beschreef, zou er niets tegen zijn. Maar ook hierin demonstreert hij de doorwerking van de zonde! En ook dát vinden wij in de Bijbel. Nee, de zaak ligt niet zo eenvoudig.

waarover Van Dale u wel kan inlichten. Een hongerdoek is namelijk een „vasten-gordijn”; een versierd linnen doek, dat veertig dagen voor Pasen het altaar in Roomse kerken aan het oog onttrekt. Veertig dagen, dat is de vastentijd. Deze doek geeft dus de vasten, soberheid, religieuze ingetogenheid aan.

Deze hongerdoek is al heel oud, zo oud dat hij in West-Europa bijna onbekend is geworden. Maar er stak veel achter. Misschien was dit wel de oorsprong: dat men zich in de lijdensweken alle kostbare opsmuk ontszegde, vooral in de kerken. Misschien ook — laten we eens optimistisch mogen zijn — zat hier wel de stille erkenning in: dat het dagelijks offer maar eens vergeten moest worden, zo lang aan Christus’ eenmalige en afdoende offer werd gedacht. Hoe het zij — aanvankelijk werd deze doek van grof linnen gemaakt en diende om het altaar te bemantelen. Zijn functie werd aangegeven door een geborduurde kruis. Dat was de hongerdoek: veertig dagen geen praal, veertig dagen soberheid, zo niet hongeren.

Het Duits kent naast hungern ook schmachten; kent behalve de Hungertuch ook de Schmachtlappen. Maar die laatste kan niet gewassen en gestreken worden, want nu is het woord overdrachtelijk gebruikt. Een Schmachtlappen is vandaag een hongerlijder; bovendien ook een verliefde gek. En nu is de sprong van de kerkelijke hongerdoek naar de smartlap gemaakt. Schmachten is namelijk hongerlijden, omkomen, verwijnen. Zoals u in de oude berijming van psalm 130 zong: „daar ’k in mijn druk versmacht”. En van de honger, de religieuze soberheid, zijn we bij de verliefde gek aangekomen: de hunkeraar, waarover ieder gnuift, die vrij is van zijn kwaal. En nog iets. De smartlap heeft twee zijden. Wat voor de een diep smartelijk is kan voor de ander reden tot vrolijkheid zijn.

—o—

Gaan we nog even verder? Want die historie is de moeite waard. Van voor de middeleeuwen komt u de hongerdoek in de kerkelijke geschriften tegen. De oudste vermelding is uit de elfde eeuw. Vermoedelijk kwam het gebruik in West-Europa vanuit Cluny in Bourgondië, waar in 910 de Abdij der Benedictijnen werd gesticht.

Het werd in de 12e tot 14e eeuw een algemeen en legitiem verschijnsel in klooster- en parochiekerken. Een Engelse synode schreef de doek tijdens de vastentijd voor. In die jaren werden al versieringen aangebracht: behalve het centrale kruis kwamen nu ook kruisigings-

Geen preek, maar wel drie punten

Ik stel mij voor drie verhalen te gaan bespreken. Van het eerste verwacht ik dat sommige lezers het direct zullen afkeuren, terwijl mijn eerste reactie nogal positief was. Bij nader inzien ben ik het met die afkeuring eens, zij het waarschijnlijk op andere gronden. Ook bij het tweede verwacht ik afkeuring, maar ik handhaaf mijn positieve oordeel. Bij het derde verwacht ik dat wij het direct al eens zijn: een mooi verhaal; bij een wat naukeuriger bestudering is mijn waardering gestegen; ik hoop dat het u ook zo zal gaan. Bij alle drie zal het erom gaan: wát wordt er gezegd en hóe gebeurt dat?

(wordt vervolgd)

tafelen voor, delen van de passiegang, later tafelen uit het oude en nieuwe testament beide.

Omstreeks 1300 werd Otto van Rietberg, bisschop van Münster, gehoord met spotverzen die op de hongerdoek waren aangebracht. De populaire naam was toen al Schmachtlapp, maar officieel heette hij velum quadragesimale of velum templi. De eerste naam slaat op de veertig dagen (voor Pasen), de tweede op het tempelvoorhangsel. De hongerdoek kwam tot zijn hoogtepunt in de 14e en 15e eeuw — maar wordt ook vandaag nog wel gemaakt. U kunt hem zien bij onze Oosterburen, in Westfalen, Kevelaer bijvoorbeeld.

Bij de ontwikkeling van deze doek werd borduurwerk soms vervangen door schildering, door druk of door kantkloswerk. Het materiaal van linnen werd soms vanvangen door zijde, door leer. Was de hongerdoek van de aanvang af een simpel voorwerp, van ongebleekt linnen gemaakt, soms door veen zwart geverfd en met gebleekt linnen garen bewerkt — op de duur kwam de gebruikelijke kerkelijke praalzucht boven. Rijke mensen schonken speciale kostbare doeken, waarbij eigen wapen, naam of monogram vooral niet vergeten werden.

Was het ophangen van de hongerdoek een jaarlijkse kerkelijke gebeurtenis met een deprimerend karakter, het wegnemen van de doek was een feest. Bij voorkeur onder het lezen van het Evangelie — bij de woorden „het voorhangsel van de tempel scheurde van boven naar bene-

den” — het doek weggeschoven. Of liever: men liet het doek met stangen en al omlaagvallen, onder tromgeroffel en geklapper van kerkboeken, waarmee men de aardbeving beleefde. Daarna zei men opgelucht: „Dat hongerdoek is fallen”, de vastentijd was over. Geen wonder dat Martin Luther, die bereid was lijdensdijd en palmzondag, zelfs vasten te handhaven — het „gegoochel” met hongerdoeken afschafte.

De grootte van deze doeken kan sterk variëren. Er worden kleden bewaard van een vierkante meter, soms van 265 x 180 cm. In het Duitse Telgte vindt u er een van 440 x 740 cm en wel uit 1623, in Vreden een van 505 x 506 cm, bewaard uit 1619. Het Rijksmuseum (Catharijneconvent) te Utrecht had al lange tijd een van 106 x 197 cm en sedert kort vindt u in het Rijksmuseum te Enschede een van 300 x 300 cm. *)

—o—

Van hongerdoek naar smartlap is eigenlijk geen grote stap. Eigenwillige eredienst brengt naar zijn aard het bederf mee. Waar honger-naar-God eigenwillige wegen bewandelde onttaarde hij geleidelijk tot honger-naar-de-wereld. De hunkering naar goedkope zinstreling is de beloning voor illegale devotie, voor vreemd vuur op Gods altaren.

*) Voor veel gegevens danken we M. Niermeijer, „Antiek”, mrt. 1979.

EEN BOOM IN DE WIND

Laat mij, o God, een boom in Uw tuin:
de wortels in de aarde, maar de takken
omhoog, om zo de hemel vast te pakken,
en recht de stam, en bloemen in de kruin.

Laat mij een schaduw en een schuilplaats zijn,
en laat mij recht staan, als Uw stormen loeien.
Laat, Heer, mij langzaam naar Uw hemel groeien,
en laat mij wuiven in Uw zonneschijn.

Ik bid U ook, Heer, dat Gij vruchten vindt
wanneer de tijd van oogsten is gekomen;
Uw levenssapper moeten door mij stromen —
Laat mij een boom zijn, ruisend in Uw wind!

Nel Benschop - Uit: „Een boom in de wind”

Uitg. J. H. Kok, Kampen, 1971

M. R. VAN DEN BERG — LEIDEN

JEREMIA

Overgave gevraagd

Het Woord van Jahweh dat Jeremia heeft door te geven, is erg duidelijk en concreet. Zedekia behoeft zich op geen enkel punt af te vragen wat toch wel de bedoeling ervan kan zijn. Het ligt ook helemaal in de lijn van Jeremia's prediking tot nu toe.

Als Zedekia zich overgeeft aan de Babyloniërs en zich vrijwillig aan hun macht onderwerpt, zal hij zelf in leven blijven, evenals zijn huis, en zal Jeruzalem niet met vuur verbrand worden. Luisteren naar het Woord van Jahweh mag dan weliswaar leiden tot een conflict met de ministers en adviseurs, maar betekent wel leven en behoud voor Zedekia en het volk. Maar als Zedekia Gods Woord naast zich neerlegt, zal Jeruzalem een brandende en rokende puinhoop worden en zal ook Zedekia zelf er niet zonder kleerscheuren afkomen.

Dan blijkt dat Jeremia de koning toch niet zo slecht getaxeerd heeft, toen hij zei: ge zult toch niet naar me luisteren. Want Zedekia heeft de nodige bezwaren. Hij durft zich niet over te geven aan het Woord van God. Hij durft er niet op te vertrouwen. Hij wordt beheerst door angst voor wat hij voor ogen ziet of althans meent te zien.

Tijdens het beleg waren verschillende Judeeërs naar de Babyloniërs overge-

lopen. Voor een deel zullen dat mensen geweest zijn, die gehoor gegeven hadden aan Jeremia's prediking. Voor een ander deel waren het ook pure opportunisten, ratten die het zinkende schip verlaten hadden, of ook tegenstanders van Zedekia. Het is heel goed mogelijk, dat onder de laatsten een stuk wrevel leefde tegen Zedekia en tegen diens politiek die het volk aan de rand van de ondergang gebracht had. Zedekia is daarvan natuurlijk op de hoogte geweest. Hij wist wie dat waren en dat hij van hen geen sympathie te verwachten had.

In ieder geval is hij bang voor die groep Judeeërs in het kamp van de Babyloniërs. Hij is bang dat hij door de Babyloniërs in hun handen zal worden overgeleverd en dat zij hun ergernis en frustraties op hem zullen botvieren en hem op allerlei manieren zullen vernederen en mishandelen. Zo ligt het bij Zedekia. Hij is bang voor wat voor ogen is, voor de realiteit waarmee hij te maken heeft. Die realiteit bestaat voor hem uit zijn adviseurs en uit de Judeeërs in het babylonische kamp. Zedekia's inlichtingendienst heeft hem wel zoveel gegevens verstrekt, dat hij die laatsten niet in het minst vertrouwt. Dat zijn de gegevens waar hij mee te maken heeft en waar hij niet omheen kan. Dat kan toch niemand ontkennen!

En nu kan Jeremia wel zeggen: geef je over aan de Babyloniërs. Maar zo simpel ligt het niet. Voor het nemen van een beslissing moet hij toch alle factoren in rekening brengen. Hij mag toch niets buiten beschouwing laten en zijn kop niet in het zand steken als een struisvogel? Neen, wat Jere-

mia zegt, is niet reëel. Het houdt geen rekening met de feitelijke gegevens.

Deze houding van Zedekia is typerend voor ongeloof en kleingeloof. Het Woord van God is duidelijk en concreet genoeg. En de belofte van leven is ook duidelijk genoeg. Maar het komt wel op vertrouwen aan. Je moet er wel van uitgaan, dat Gods Woord betrouwbaar is. Als je dat niet doet, zullen de omstandigheden waarin je verkeert en de leeuwen en beren die je ziet, altijd zwaarder voor je wegen dan Gods Woord en beloften.

Vertrouwen

Dat is gewoon een grondregel. Gods Woord en beloften vragen geloof. Dat werd ook van Zedekia gevraagd.

Geloof. Zedekia kon natuurlijk niet berekenen dat Gods Woord waar was. Hij kon niet berekenen dat Jeruzalem niet verwoest zou worden en dat hij zelf met zijn familie niet gemoleseerd en gedood zou worden. Als het op berekenen aankwam, schenen de gegevens waarover hij beschikte, er juist op te wijzen, dat zijn leven niet veilig was als hij zich overgaf. Wat Jeremia zei, leek volkomen in strijd met de feitelijke gegevens en omstandigheden.

Dat is vaak het geval met Gods Woord en beloften. Ze lijken vaak zo falikant in tegenspraak te zijn met de werkelijkheid waarin we leven en waarmee we te maken hebben, dat de balans bij voorbaat doorslaat naar de tastbare gegevens, wanneer we nl. geen geloof hebben. Alleen als we

God en zijn Woord restloos vertrouwen, gaan we naar Hem luisteren en worden alle tegenwerpingen overwonnen.

Aan dat vertrouwen ontbreekt het ons vaak. Denkt u maar eens aan Christus' woorden: zoek eerst het koninkrijk van God; maak je geen zorgen voor de dag van morgen. Handelen we daarnaar? Zeggen we niet vaak: dat is veel te simpel gesteld. Dat kan zo maar niet. Want... En dan komen we met onze tastbare gegevens aandragen.

In zulke reacties ontbreekt het ons aan geloof. En waar geloof ontbreekt, winnen de leeuwen en beren die wij op onze weg zien, het van Gods Woord.

Zo ging het ook bij Zedekia. Jeremia probeert hem nog een steuntje, een dwijtje te geven: wees niet bang voor de Judeeërs in het babylonische kamp. Ze zullen u niet vernederen en mishandelen. Heus niet. Luister toch naar de stem van Jahweh. Dan zal het u wel gaan. Maar als ge weigert te luisteren, zullen straks al uw vrouwen een klaaglied over u zingen, als ze zien hoe miserabel ge eraan toe zijt. Uw vrienden en adviseurs hebben u misleid en bedod. Zij zijn er de schuld van, dat ge nu blijft steken en wegzinkt in de modder. En waar zijn ze nu? Kunnen ze u nu helpen? Weg zijn ze!

Maar waar geloof ontbreekt, kun je praten als Brugman zonder dat je iets bereikt. Dan praat je tegen een muur. Ongeloof is een muur waarop Gods Woord doodloopt. Waar men Gods Woord niet durft te vertrouwen, blijft men de gevangene van eigen berekeningen en pessimisme en angsten.

Prof. dr. J. Verkuyl,
Inleiding in de evangelistiek.

Met bijdragen van prof. dr. O. Jager.

Uitg. Kok, Kampen, 1978.
Prijis f 42,50.

Dit forse boek van 284 pagina's is bedoeld als een aanvulling op het in 1975 verschenen nog forsere boek: *Inleiding in de nieuwere zendingswetenschappen* (571 pagina's). Het veronderstelt dit laatstgenoemde boek als bekend, met name enkele hoofdstukken over de fundamentele bijbelse onderbouw, de motieven en het doel van het zendingswerk, omdat tussen zendingswerk en evangelisatiewerk geen scherpe grenzen liggen.

Zoals steeds bij publicaties van prof. Verkuyl wordt je ook bij dit boek weer getroffen door het sterk getuigende karakter ervan. Verkuyl schaamt zich niet voor het evangelie van de gekruisigde en opgestane Heer. Het komt niet vaak voor, dat dit in wetenschappelijke publicaties zo sterk en overtuigend naar voren komt. Je proeft in heel dit boek, dat hier een man aan het woord is, in wiens leven Christus allesbeheersend is, die gedreven wordt door de liefde van en tot Christus en die niets liever zou willen dan dat ieder deze Heiland in geloof zou aanvaarden.

Dat doet weldadig aan. En je weet je daardoor op de meest wezenlijke manier met de schrijver verbonden. Ik wil dat graag met enige nadruk vooropstellen en verklaren dat dit gevoel van verbondenheid ongeschokt blijft door de voor mijn besef toch wel ernstige kritiek die ik hier en daar op bepaalde meningen van de schrijver meen te moeten hebben.

Mijn hoofdbezwaar tegen Verkuyl is, dat hij veel te naïef te werk gaat. Vanuit zijn enorme belezenheid graait hij links en rechts om zich heen en hanteert hij allerlei woorden en begrippen zonder voldoende rekening te houden met de betekenis die ze in hun oorspronkelijke context hebben. Verkuyl is een bruggenbouwer pur sang. In zijn gedrevenheid maakt hij gebruik van alle materialen die hem daarvoor worden aangereikt, ook van de minder deugdelijke. Hij zegt dan wel, dat bepaalde materialen beter van kwaliteit zouden moeten zijn. Maar uit angst dat de bouw van de brug stil zou komen te liggen, blijft hij deze materialen toch gebruiken. Dat de bruikbaarheid van de brug zo uiterst dubieus wordt, is duidelijk.

Ter illustratie zou ik willen wijzen op zijn gebruik van het woord dialoog. In mijn binnenkort verschijnende boekje *„Communicatie en Zending”* verwijt ik Verkuyl, dat hij bijdraagt tot een vervelende begripsverwarring met betrekking tot de dialoog. Bij velen in oecumenische kring wordt het woord dialoog gebruikt in een betekenis die alleen maar kan leiden

tot relativisering van het christelijk geloof en van de exclusiviteit van het evangelie. Verkuyl laat duidelijk merken dat hij deze kant niet uit wil en dat de dialoog een getuigend karakter moet hebben en gericht moet zijn op het **winnen van mensen voor Christus**. In het begrip dialoog ligt echter de bedoeling om mensen te winnen beslist niet opgesloten. Door er zelf sterke nadruk op te leggen dat een dialoog pas werkelijk dialoog is als die bedoeling er wel achter zit, legt Verkuyl een rookgordijn rondom de zakelijke betekenis van het woord dialoog en om de manier waarop de dialoog in oecumenische kring veelal functioneert, terwijl hij m.i. te zeer geneigd is om daar waar hij het woord dialoog ontmoet, zijn eigen interpretatie ervan mee te horen klinken.

Ik meen te begrijpen waarom Verkuyl zich zo opstelt. Volgens hem is het opbouwen van oecumenische relatie-patronen een conditio sine qua non voor evangelisatie-werk (p. 45). Zonder deze relatie-patronen is evangelisatie in de huidige samenleving niet meer mogelijk. Dat betekent dat het een onvermijdelijke noodzaak is te werken in het kader van de Wereldraad van Kerken. Wie dat niet wil, snijdt daarmee ipso facto de mogelijkheid om te evangeliseren af.

Maar dat zou onvergeeflijk zijn. Want evangeliseren is een altijd bindende opdracht. Deze optiek leidt er m.i. toe, dat men allerlei tendenzen in de Wereldraad, die de exclusiviteit van het evangelie ondermijnen, toch anders zal inschatten dan wanneer men er niet a priori van uitgaat dat samenwerking binnen het raam van de Wereldraad een absolute voorwaarde voor evangeliseren is.

Een en ander hangt duidelijk samen met Verkuyls gedachten omtrent de kerk. Volgens hem beschouwden de nieuwtestamentische gemeenten „zichzelf niet als „het lichaam van Christus”, maar a.h.w. als lichaamsstof aan het ene lichaam van Christus”, dat een grote verscheidenheid aan structuren vertoonde. Verkuyl spreekt in dat verband van een palestijnse, een paulinische en een johanneïsche kerkstructuur (p. 94).

M.i. is hier sprake van een vertekening van de nieuwtestamentische gegevens. In de eerste plaats is het spreken over „lichaamsstof” zo abstract en zo vreemd aan het concrete spreken van het Nieuwe Testament, waarin een plaatselijke gemeente wel degelijk als lichaam van Christus gekarakteriseerd wordt, dat alleen al daardoor een scheef beeld ontstaan moet. In de tweede plaats hanteert Verkuyl het begrip „kerkstructuur” te

slordig. Het is duidelijk dat er een grote verscheidenheid in geloofsbeleving bestond tussen joodse christenen en christenen uit de heidenen. Maar dat is iets heel anders dan een kerkstructuur. Een kerkstructuur is het organisatorische grondpatroon, het frame, van een gemeente. En dat was in alle gemeenten identiek en werd gevormd door de plaatselijke ambtsdragers in combinatie met charismatische bedieningen (niet alleen in Corinthel), terwijl apostelen en evangelisten o.a. een schakeldienst vervulden (enigszins vergelijkbaar met de huidige zendelingen). Deze structuur vinden we in heel het Nieuwe Testament, overal waar gemeenten ontstonden.

Door een verschil in geloofsbeleving als een verschil in structuur te karakteriseren, haalt Verkuyl niet alleen twee zaken door elkaar, maar komt hij ook tot onjuiste gevolgtrekkingen. Het leidt nl. tot de gedachte, dat het Nieuwe Testament geen duidelijke blauwdruk voor het grondpatroon van de gemeente geeft en dat elke kerkstructuur die zich onder invloed van allerlei omstandigheden ontwikkelt, haar goed recht van bestaan heeft. Bij een dergelijke benadering verdwijnt het besef dat vele in de loop der eeuwen gegroeide kerkstructuren het functioneren van de ge-

maar het recht-in-eigen-hand nemen valt toch moeilijk goed te praten.

—o—

Nederlandse militairen zijn thans in Libanon met een bijzondere opdracht: de vrede bevorderen. Het is te hopen dat hun verblijf daar aan die vrede inderdaad dienstbaar zal kunnen zijn.

—o—

Het is wellicht goed er even op te letten hoe in de bijbel over Libanon gesproken wordt. In psalm 92 wordt van de rechtvaardige gezegd dat hij zal groeien als een palmboom, zal opschieten als een ceder van de Libanon. Jesaja schrijft over de heerlijkheid van Sion (hoofdstuk 60) en zegt dan o.a.: „De heerlijkheid van de Libanon zal tot u komen, cypres, plataan en denneboom tezamen, om de plaats van mijn heiligdom op te luisteren...”

De Libanon is een prachtig gebied, dat is duidelijk. Zó mooi is de Libanon dat de jongen uit Hooglied van zijn meisje zegt dat de geur van haar kleren is als de geur van de Libanon (4 : 11), terwijl hij samenvattend van haar zegt: „Fontein der hoven, bron van levend water, beken van de Libanon” (4 : 15). En het meisje op haar beurt vergelijkt de gestalte van haar jongen met de Libanon en de ceders die daar groeien (5 : 15). De Libanon is mooi, vruchtbaar, krachtig. Nog één voorbeeld: „Een overvloed van koren zij in het land; op de toppen der bergen golve zijn vrucht als op de Libanon...”

De Libanon is rijk en machtig. Maar bóven de Libanon staat God. Zijn majesteit is groter. Hij kan de natuur zó in beweging zetten dat de ceders van de Libanon worden losgerukt en breken (Ps. 29 : 5, 6). Als Jesaja gaat profeteren tegen „het huis van Jakob” (hoofdstuk 2), omdat men van God afwijkt, dan wijst hij er op dat er een dag van de HERE zal zijn „tegen al wat hoogmoedig is en trots en tegen al wat zich verheft, opdat het vernederd worde”. Dan zullen zelfs de trotse en hoge ceders van de Libanon worden vernederd. Trotse en hoge ceders van Libanon zijn er blijkbaar ook onder Gods volk. De beeldspraak wordt doorgetrokken, van het mooie naar het lelijke, van het goede naar het verkeerde. Het meisje uit het Hooglied mag haar jongen vergelijken met een ceder van de Libanon, maar als die jongen de HERE verlaat, dan zal hij eens beschaamd en verwelkt staan (Jes. 33 : 9).

—o—

De Libanon is rijk en machtig. Maar al het hout van de Libanon is te gering om aan God een waardig brandoffer te brengen (Jes. 40 : 16). „Waarmee is God te vergelijken? Ziet: één enkle druppel in zijn hand en op zijn waag één korrel zand is bij de Heer der volken macht, meer niet.

Als alle cederwouden als offers branden zouden en al hun wild verging; ja, als de Libanon één altaar wezen kon, het ware te gering” (Liedboek no. 3 : 2).

door P. C. van Wijk - Zaltbommel

Libanon

We kunnen regelmatig in de krant lezen over strijd in Libanon tussen christenen en moslims. Christenen voeren in Libanon een fikse oorlog en is het eigenlijk niet vreemd om in de krant te lezen dat christenen in Libanon een aanval deden op... enz.? Wij zijn toch ook christenen?

Toch is de oorlog in Libanon geen heilige oorlog, ook al wordt die door de zgn. Maronistische christenen zo gezien. Deze Maronieten kozen in de zevende eeuw Libanon reeds als toevluchtsoord. Niet alleen verschillende groepen christenen vluchtten in de loop der tijden naar Libanon, ook groepen moslims deden dat. De Druzen vormen b.v. een bekende groep onder hen.

In totaal zijn er thans zestien groepen christenen en moslims die in Libanon voor heel bijzondere problemen zorgen. Bij veel christenen is er angst voor moslimse overheersing. Die angst is niet geheel ten onrechte, denk maar aan de recente ontwikkelingen in Iran,

meenten volgens nieuwtestamentische maatstaven niet dienen, maar juist belemmeren en soms zelfs duidelijk tegen de in het Nieuwe Testament gegeven blauwdruk in kunnen gaan.

Dit gebrek aan een bijbels-critische distantie ten opzichte van historisch gegroeide organisatie-structuren heeft ook tot gevolg, dat deze structuren een dominerende aandacht krijgen in vergelijking met de plaatselijke gemeenten en in meerdere of mindere mate gezien worden als het belangrijkste aspect van de kerk. Zoals in de traditionele roomse theologie de clerus als de eigenlijke kerk beschouwd wordt, komt in bovengenoemde benadering de kerkelijke organisatie als de eigenlijke kerk op ons af. Evangelisatie is dan niet meer primair een opdracht van de gelovigen, maar een taak van „de kerk”.

Ook Verkuyl ontkomt niet aan deze bureaucratiserende tendens. De lezing van zijn boek liet bij mij een gevoel van dodelijke vermoeidheid en moedeloosheid achter. Als evangelisatie moet plaatsvinden volgens de aanwijzingen die in dit boek gegeven worden, is geen enkele gelovige ertoe in staat. Om werkelijk te kunnen evangeliseren moet men dan nl. inzicht hebben in o.a. gesprekstechniek, in de stedenbouwkundige problematiek, in de sociale woningbouw en in de ecologische structuur van de grote stad. Men moet het industriële bedrijfsklimaat van binnenuit bestuderen, contacten onderhouden met vakbonden en directies, maar ook met vormingscentra, arbeidsbemiddelingsbureau's, volksuniversiteiten, V.V.V.'s en reisbureau's. Verder moet er gratis of goedkope rechtshulp geboden worden. Er moet geholpen worden bij het zoeken naar huisvesting, bij huurkwesties en de machtsvorming bij machtelozen moet bevorderd worden. Wat ik hier opsomde, is nog slechts een deel van wat er volgens Verkuyl allemaal nodig is, wil de kerk haar opdracht tot evangelisatie nakomen. Maar het is al ruim voldoende om een gevoel van frustratie op te roepen. Want het is duidelijk dat een dergelijke overloze opdracht door geen enkele christen kan worden uitgevoerd, zelfs niet door een plaatselijke gemeente. Daar heb je gigantische organisaties voor nodig met tal van secties, die weer onderverdeeld zijn in commissies en sub-commissies, met heel de onvermijdelijke papierwinkel van rapporten en richtlijnen en memoranda en notulen en praatstukken die daar aan vast zit.

Gelukkig vallen er ook nog andere dingen van dit boek te zeggen en verdringt Verkuyl niet geheel in bovengenoemde zaken. Zo verdient b.v. het profiel van een groeiende gemeente, dat hij op p. 113, 114 doorgeeft, bijzondere aandacht. Erg belangrijk vind ik ook, dat hij sterke nadruk legt op het verschijnsel, dat de geseculariseerde mens zich nieuwe goden schept en dat we vandaag geconfronteerd worden met een neopaganisme (p. 56 v.v.). Dionysus, de

god van het normloze leven heeft weer vele vereerders... Dionysus wordt echter nooit alleen vereerd. Eros, Bacchus, Mars en Mammon zijn altijd in zijn buurt” (p. 60). Ook zijn opmerkingen over buitenkerkelijkheid (p. 75 v.v.) zijn kennismaking meer dan waard. Dat geldt eveneens voor zijn kritisch commentaar ten aanzien van sociaal-politieke actiegroepen (p. 186, 187). Verkuyl legt mij echter te gemakkelijk een verbindingslijn tussen de demonstraties en symbolische handelingen van Israëls profeten en de huidige demonstraties. Bij de profeten lag het accent altijd op het woord van Jahweh en werd opgeroepen tot een terugkeer naar Hem. In de huidige demonstraties kom je dat element niet tegen. En als Verkuyl opmerkt dat actie-groepen dienstbaar moeten zijn aan de dienst der verzoening, vraag ik me af hoeveel actie-groepen en demonstraties daar werkelijk aan beantwoorden. Het is onmogelijk een werk als het onderhavige, waarin zoveel zaken aan de orde komen, in een boekbespreking volledig recht te doen. Wie kennis wil nemen van wat er vandaag op het gebied van evangelisatie aan de orde is, kan in dit boek uitstekend terecht. Hij bedenke daarbij dat dit boek een inleiding is. Anders gezegd: het geeft van al die zaken een globaal overzicht. Wie van een of meer onderwerpen nader studie wil maken, zal ook andere literatuur ter hand moeten nemen, waarvan in dit boek uitgebreide lijsten voorkomen, die gezamenlijk zeker 25 pagina's beslaan.

M. R. v. d. Berg, Leiden

ingezonden

Met belangstelling heb ik kennis genomen van de eerste twee afleveringen van beoordeling van de liederen uit het Liedboek in uw blad „Opbouw”.

Naar aanleiding daarvan zijn er bij mij enkele vragen gerezen en aangezien andere lezers wellicht ook belang hebben bij de antwoorden daarop, zou ik zowel de vragen als de antwoorden graag in uw blad gepubliceerd zien.

Dat de teksten van onze kerkliederen Schriftuurlijk behoren te zijn, spreekt vanzelf; maar ik acht onze predikanten zeer wel in staat om zelf de Schriftgetrouwheid van de liederen die ze willen laten zingen te beoordelen.

Het gaat mij dan ook alleen om het muzikale aspect. Misschien kan ik

zelfs beter zeggen: het muziekpsychologische aspect. Ik ben nl. al meer dan tien jaar bezig aan een muziekpsychologische studie en dat heeft mij langzamerhand enig inzicht verschaft in de rol van muziek — en vooral zang — speelt in het leven van de mens, speciaal in het religieuze leven. Daarom mis ik nogal het één en ander in deze beoordelingen.

De kernvraag die ik zou willen stellen is deze: volgens welke criteria wordt beoordeeld of een melodie goed is of niet? Is een melodie goed als hij gemakkelijk te zingen is en waar wordt dan dat „gemakkelijk te zingen” naar beoordeeld? (Wat voor de één gemakkelijk is kan voor de ander nog te moeilijk zijn.) Of is hij goed als een bepaalde groep mensen hem mooi vindt (of „wonderschoon” o.i.d.) en welke groep mensen moet dan in dezen „toonaangevend” zijn? Mogelijk zijn er ook nog objectievere criteria gehanteerd, maar dat komt niet tot uiting in de beoordelingen; dus als het zo is, zou ik die graag alsnog vermeld zien.

Ter vergelijking wil ik dan ook graag vermelden welke eisen ik zelf aan een goede melodie stel. Deze kunnen in twee hoofdpunten worden samengevat, nl.:

- 1e dat de melodie een exacte **ondersteuning** van de tekst is, d.w.z. daar ritmisch en melodisch volledig bij aansluit; en
- 2e dat het karakter van de melodie overeenstemt met de inhoud van de tekst.

Een eerste vereiste voor een exacte ondersteuning van de tekst is, dat tekst-accents en melodie-accents volledig samenvallen, want in geval van een conflict op dit punt wint het melodie-accents altijd en wordt de tekst foutief uitgesproken. Voorbeelden hiervan vinden we op bijna iedere bladzij van het Liedboek, ook bij de berijmde psalmen! Let U bijv. maar eens op hoe vaak we „halléluja” (of „hállélujá”) moeten zingen (bijv. psalm 117, 135 vs 10, 148 vs 1 en 3, 149 vs 1; lied 200, 205, 208, 212, 213, 222, 259 enz.) in plaats van „hallelúja” zoals we het toch uitspreken; of „eeuwigheid” in plaats van „éewigheid” (psalm 118 vs 1, 133 vs 3, 136 vs 1 en 13; lied 426 e.d.).

Bepaald ergerlijk wordt deze fout als het de naam Jezus betreft en deze gezongen wordt met het accent op de tweede lettergreep in plaats van op de eerste, zoals gebeurt in de 2e strofe (regel 6) van lied 401. In de 1e strofe zingen we: „de aartsvijand staat” en dat klopt met de melodie; maar in de 2e strofe krijgen we „dan: „Jezús Christus is't” en dat is monsterlijk. In dergelijke gevallen zijn de strofen metrisch niet gelijk terwijl de melodie uiteraard ritmisch in beide gevallen wel hetzelfde is. Het gaat dus om de **combinatie** van tekst en muziek; en al krijgt de tekst apart een 10 en de melodie apart een 10: als de combinatie niet deugt, deugt het lied niet want een lied is tekst + melodie, niet tekst én melodie!

Ik dacht dat juist voor liturgische teksten dit punt zeer zwaar moest wegen. We spreken en zingen in de Kerk immers tot God? Hoe kunnen we dan accepteren dat bij het zingen sommige woorden worden uitgesproken op een manier waar we hard om zouden lachen als het in een lezing of in de preek zo gebeurde?

Ik zou wel willen dat daar eens een

werkgroep voor gevormd werd, om deze dingen uit onze liederen — inclusief de psalmen — te halen. Onmogelijk is het niet!

Wat het karakter van een melodie betreft: dat is een moeilijker punt en niet in een paar regels te behandelen. Zonder daarover één woord te zeggen, zal iedereen echter al wel kunnen begrijpen dat het onmogelijk is om twee qua karakter verschillende teksten (bijv. een verootmoedigingslied en een lofzang) op dezelfde melodie te zingen: de melodie kan slechts met het karakter van één van beide overeenstemmen en is dan zonder meer met dat van de andere in tegenspraak. En toch zingen we al eeuwenlang in alle gemoedsrust bijv. de psalmen 100, 131 en 142 op dezelfde melodie!

Is dat nu geestelijke oppervlakkigheid? Of gemakzucht?

Begrijpt men dan niet dat een melodie op die manier niet aan zijn doel kan beantwoorden?

Daarom vind ik het helemaal niet „gelukkig” dat in het Liedboek ook weer zoveel „dubbeltongers” voorkomen! Dat is muzikaal gezien armoede. Zeker voor liturgische muziek geldt: elke tekst zijn eigen melodie. En als die melodie dan ook maar ritmisch met de tekst overeenkomt (zie punt 1) is hij altijd „gemakkelijk te leren”.

Ik wil de zaken echt niet moeilijker maken dan ze al zijn; maar een beetje meer bezinning op deze punten zou zeker niet overbodig zijn.

In de hoop dat dit stukje daaraan mag bijdragen, eindig ik met dank voor uw aandacht.

J. Smelik-den-Hollander,
Organiste van de
Vrijgemaak-Gereformeerde
Kerk (buiten verband)
te Maastricht

9 maart 1979

kerknieuws

Geen uitspraak over homosexualiteit

— De kerk van Zwartzluis heeft tijdens een vergadering van kerken in de regio Kampen gevraagd of het wenselijk, eventueel noodzakelijk is een gemeenschappelijk standpunt te bepalen inzake de homosexualiteit. De vergadering was van mening dat de kerken elkaar wel in concrete gevallen moeten bijstaan met pastorale hulp, maar dat zij over onderwerpen op zich geen algemene standpunten moeten bepalen.

Geen studie inzake de vrouw in het ambt

— De kerk van Hoorn, die verontrust is over individuele besluiten van plaatselijke kerken inzake de kwestie van de vrouw in het ambt, heeft tijdens een vergadering van de kerken in de regio Alkmaar-Zaandam verzocht een commissie in te stellen die de Schriftgegevens op dit punt zou moeten onderzoeken en de kerken met een rapport zou moeten dienen. De vergadering meende ech-

DE MAAND MEI

IS DE LEDENADMINISTRATIE

- KON. WILHELMINALAAN 38, LEERSUM -

GESLOTEN!

ter dat een studiegcommissie overbodig was, omdat er al verschillende rapporten en artikelen hierover verschenen zijn en deze zaak bovendien in de eigen regio niet aan de orde is.

Uit het blad „Kruistochten” citeren we: **Wilt U met ons danken voor:** ... de Russisch-orthodoxe kerk, die in het oostelijk deel van de Sovjet-Unie langzaam maar zeker groeit? Het afgelopen jaar zijn daar vier nieuwe kerken ingewijd. Hiermee komt het aantal vrij toegankelijke kerken in het gebied rond Irkutsk op 29. De geregistreerde protestantse kerken in deze plaats vallen op door hun jonge predikanten en het feit dat de jeugd van deze gemeenten zeer actief is. Dit in tegenstelling tot de vergrijsde geregistreerde kerken in plaatsen als Moskou en Leningrad.

„Kruistocht” is een gratis te verkrijgen blad over de toestand van christenen achter het IJzeren en Bamboe Gordijn. Wilt u het ontvangen, het adres is: „Kruistochten”, Antwoordnummer 47, 3840 XA Ermelo.

VROUWENKONTAKTDAG 1979

Op zaterdag 1 september 1979 D.V. hopen wij de vrouwenkontaktdag te houden in Utrecht.

Wilt U deze datum vast eventjes noteren?

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
Drs H. de Jong;
Mr. dr J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds E. R. Postma
Drs W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3
3701 AL Zeist
Tel. 03404-12452

Advertentieprijs:

35 ct per mm.
familieberichten
30 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Abonnementenadministratie:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Abonnementsprijs:

f 40,— per jaar of f 21,—
per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar
of f 60,— per luchtpost.

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november

EO-Familiedag — Zaterdag 16 juni a.s. houdt de Evangelische Omroep in vier hallen van de Jaarbeurs te Utrecht zijn jaarlijkse landdag.

Vorig jaar werd deze „EO-Familiedag” door circa 28.000 mensen bezocht, van wie zo’n 6.000 kinderen. Ook dit jaar wordt het weer een dag voor het hele gezin, een echte feestdag.

Ditmaal staat de manifestatie in het teken van de woorden, die Jezus sprak: „Ik ben de goede Herder” (Joh. 10 : 11).

Na een korte inleiding door Henk Binnendijk zullen twee sprekers dit thema nader uitwerken, namelijk 's morgens ds W. Glashouwer, voorzitter van de Evangelische Omroep en 's middags ds W. G. J. van der Sluys uit Amsterdam.

Er is een grote variatie aan muzikale bijdragen. In het kader van het Jaar van het Kind treedt o.a. het koor „de Lenteklokjes” op, bestaande uit 500 kinderen van drie gelijknamige koren uit Alphen aan de Rijn, Katwijk en Uithoorn. Verder werken mee de jeugdgroep „Sursum Corda” uit Den Helder, een kinderkoor uit het West-Duitse plaatsje Soest en — als soliste — de 14-jarige sopraan Janneke Slagter. Ook treedt een groot mannenkoor op, bestaande uit vier koren die afkomstig zijn uit Heerde, Kampen en Urk, evenals „last but not least” het bekende Gaither-trio uit de Verenigde Staten. Daarnaast is er veel plaats ingeruimd voor samenzang.

Het EO-kinderfeest, voor alle meegewonnen kinderen van 4 tot en met 12 jaar, belooft weer onvergetelijk te worden. Gezien de verwachte grote opkomst zullen er gelijktijdig twee aparte programma's worden verzorgd.

l'Abri — Uit het jaarverslag van l'Abri (vorige maand verschenen) citeren we:

Het is niet eens gemakkelijk om je alle gezichten weer voor de geest te halen die wij het vorige jaar hier gezien hebben. Ja, zij die langer bleven herinneren wij ons nog goed. Vooral als avond na avond gesprekken gevoerd werden, zoals bij Rob of als iemand hier binnenkwam met een toebereid hart zoals Ad, die hier na een verblijf van vier weken christen werd. Anderen kwamen voor een periode van bezinning zoals Henk en Kitty, weer anderen studeerden hard, zoals Paul en Don. Ook de achtergrond van waaruit mensen bij ons kwamen was zeer verschillend: van Zuid-Afrika tot Eritrea, van de Amsterdamse binnenstad tot Chicago, de een uit ontwakend Afrika, de ander uit een nihilistisch Europa, of uit een ondernemend Amerika. Ook geestelijk zijn er verschillen zo wijd als de wereld, occultisme en „the new wave”, Zuid-Afrikaanse apartheid, of Rooms-Katholieke mystiek. Alles was hier wel aan te treffen op bepaalde tijden. Dit betekent niet dat wij van l'Abri een samensmelting van menin-

gen maken. Allen waren bereid om te luisteren naar Schaeffer's tapes of Goudzwaard's visie, of naar lezingen en studies van iemand van ons, die hierin overeenstemmen dat wij geloven in de mogelijkheid van een dan wel andere, maar radicale christelijke cultuur.

Een paar namen springen eruit als wij het jaar terugblikkend overzien en wij noemen hen, omdat ze ook verder uw gebed nodig hebben: Debusai, een vluchteling uit Eritrea, die nu gelukkig een visum heeft voor de U.S.A. en daar vanaf mei 1979 economie gaat studeren. Adelbert, die in april-mei bij ons was en nu in Kampen is opgenomen in een huisgemeenschap. Hij heeft nog steeds een gevecht te leveren met zichzelf. Gerard uit Canada, die uit de harde pop-muizewereld zich bij ons liet bewegen tot een leven achter Christus aan, maar die nu in Amsterdam is en gemakkelijk kan terugvallen.

Het voert te ver u over alle mensen die bij ons kwamen te vertellen. Bob heeft uitgerekend dat er ongeveer 60 studenten waren en vele honderden gasten voor kortere termijn.

Studie. We zijn ook dit jaar weer hard bezig geweest te studeren op vragen en problemen van de eigen tijd: op arbeid (Goudzwaard), Volkskunst (Birtwistle), communicatie (De Klijn), werkelijkheid en kennen (Geertsema), identiteit en volwassen worden (Rietkerk), bevrijdingstheologie en euthanasie (Wielenga) — om maar een paar voorbeelden te noemen. Ook van de Bijbelstudies en preken werden cassettes gemaakt: Johannes, Prediker, e.d.

In veel discussies cirkelden de vragen vooral rond thema's als: christelijk leven, leiding, identiteit, zekerheid, ervaring, angst, om maar een paar sleutelwoorden te noemen. Ook de film van dr Schaeffer leende zich goed als studiemateriaal, waarbij de Video onmisbare diensten verleende. Overigens bleek het repareren van

cassette-recorders een probleem. We hadden dit jaar geen student die dit kon en het laten doen kan wegens de onkosten niet te vaak.

Cassettes. Studio Ravenveld heeft de aanmaak en verkoop van cassettes ter hand genomen. De kwaliteit is nu stukken beter. Al bleek dat oudere lezingen, in vroeger tijden met kwalitatief minder goed materiaal opgenomen, zich slecht voor klassikaal gebruik te lenen. De vraag is of daar nog iets aan gedaan kan worden. Het wordt rekenen. Dit treft met name de Rookmaaker-lezingen. Voor Engelse lezingen kunnen we nu verwijzen naar Greatham in Engeland — ook een paar Engelse lezingen van Prof. Rookmaaker en Wim Rietkerk zijn daar verkrijgbaar, plus Marxisme-lezingen van Henk Geertsema.

Financiën. Wij zijn dankbaar dat wij vorig jaar steeds genoeg steun ontvingen om het werk te kunnen doen. Dat is iedere maand weer een zaak van afwachten en van gebed. In deze maand — april — lijden we onder grote rekeningen voor de verwarming en er is een dreigend tekort.

Wij zijn bijzonder dankbaar voor de velen die in gebed en financiële steun met ons meewerken. Uw namen zijn ons bekend al kunnen wij u niet allen persoonlijk aanschrijven. Hartelijk dank!

★

PLAATS

UW FAMILIEBERICHTEN
IN DIT BLAD!

★

VERENIGING VOOR CHRISTELIJK ONDERWIJS TE LEERDAM

Het bestuur van bovengenoemde Vereniging roept, ter voorziening in een komende vakature, sollicitanten op voor

KLEUTERLEIDSTER

aan de Koningin Wilhelminaschool — Eiland 62 te Leerdam

Kandidaten moeten in het bezit zijn van de akte A + diploma C.K.O. Datum van indiensttreding op 1 augustus 1979.

Gezien de kerkelijke verhoudingen binnen onze vereniging hebben sollicitanten, die behoren tot de Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt (buiten verband) de voorkeur.

Schriftelijke sollicitaties dienen binnen 10 dagen na verschijning van dit blad gericht te worden aan de sekretaris der Vereniging, de heer H. van Gent, Prinses Irenelana 24, 4141 ES Leerdam.

Inlichtingen bij de hoofdleidster, mej. A. R. van Vuren, tel. 03451-4118 (school) of tel. 03451-6901 (privé).

Voor al uw

handels- en familiedrukwerk - boeken en folders
is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”
Nooitgedacht 3 - Zeist